

EVANGELIKUS EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

Előfizetési ár:

Egész évre . . . 6 frt — kr.
félévre 3 „ — „
negyedévre . . . 1 „ 50 „
Egy szám ára: 12 kr. o. é.

MEGJELEN HETENKÉNT EGYSZER.

Szerkesztő- s kiadó-hivatal: Pozsony, Konventutcza 6. sz.

Felelős szerkesztő s kiadó:

TRSZTYÉNSZKY FERENCZ.

Hirdetés ára:

Négyhasábos petit sorként
egyszer közölve 7 kr.,
többször közölve 5 kr.
Bélyegdíj: külön 30 kr.

Tartalom: Szeget szeggel. (Raphanidesz Vilmos). — Jegyzetek. (Veres József). — Erős várunk. (Gaal Mihály). — Belföld. — Külföld. — Vegyesek. — Pályázatok.

Szeget szeggel.

A 19. század nagy barátja a tűznek, mert bálványozva imádjá az ipar rohamos térfoglalását, nem csoda tehát, ha symbolumai a gyárak rémitő kazánai és füstölögve ég felé emelkedő kéményei, melyek elárnyékolni készülnek a ker. templomok egykori dicsfényét, a sarkalatos erények bölesőit.

A hit és szeretet a keresztyénségnek aranyoszlopai és az evang. egyháznak a megpróbáltatás napjaiban — melyek végnélküliek — védbástyái, ezek nélkül egyházunk ma sem képes megmaradni.

A mai kor a középkori credo ut intelligam szórszálhasogató dialectica tömkelegéből kibontakozva, — a merev dogmatismus fojtó hurkát és sokszor fagyasztó jégvermét öntudatosan kerüli, a hit védfegyverzetét úgy látszik, — lassacskán le akarja tenni és a közmívelődésen munkáló szeretet és humanismus oltára köré csoportosítva sorakoztatni híveit. Sokban hasonló fegyverrel harczol a katolicismus. és e tekintetben a praktikus eszélyességet tőle eltagadni, hódító hatalmának fel nem ismerésével egyértelmű volna.

Bizonysága ennek a r. kath. egyházban a számos társulatok, intézetek, újabban nevelő leányintézetek, — melyek mind a bel- és külmisszió szolgálatában állnak. Ezen intézkedések oly józan egyházi politika, mely jelenben szorgalmasan vet, biztos jövő bő aratás reményében. Ezen lépése a gazdag r. kath. egyháznak rejtette hadüzenet nemcsak a protestáns „eretnkségnek“, hanem jól kiszámított lélek vadászat új alakban, új hódítása a materialismushoz tapadt lelkeknek. A szegénység az evang. egyháznak megbénítója, bilincse.

Egyházunk a reformáció kora óta, midőn a r. kath. egyháztól elvált, és gazdag egyházi javadalmaktól megfosztva, mint szegény árva a hit malasztjaival a világ színpadán önerejéből küszködik.

A közmívelődés positióinak sakkban tartása a róm. kath. egyház részéről, ösztönszerűleg készit minket szeget szeggel viszonzó egyházpolitika üzésére. A protestantis-

mus nálunk ugyan az államban mindig csak az alázatos kérés sorsára van praedestinálva, és csak örülhet, ha kap valamit, akkor is „személyválogatással, a minek legújabb fényes bizonyítéka, hogy míg a főrendiházban a kath. püspökök közé a címzetes püspökök is — csak más uton — behozatnak, addig az evang. püspökök csak némelyikének számára van „zsámoly.“ — Eszünkbe jöhet itt Jakab apost. 2. r. 2-4. v. látnokí nyilatkozata: ha valaki a ti gyülekezetekbe bémegy, kinek ujján aranygyűrű vagy, és fényes ruhája; bemenend pedig a szegény is rongyos ruhában. — És ha tekintendetek arra, a kinek fényes ruhája vagy, és ezt mondjátok néki: Te ülj ide szépen; a szegénynek pedig ezt mondjátok: Te állj amott vagy ülj le ide az én lábaim alatt való zsámolyra. Avagy nem tetted-é ti magatokban választást, és nem lettetek-é nem igazán ítélő birákká? A mi egyházunk tekintélyét mindig csorbította az ellentábor ama szemrehányása, melyet Jakab ap. 2, 18. verséből ránk olvasott, mondván: mutasd meg nékem a te hitedet, a te cselekedetidől, és én megmutatom néked az én cselekedetimből az én hitemet. És mi nem tudtunk mutatni egyebet „rongyos ruhánál“, értve azt akár kabátunkra, akár templomainkra és lábainkra; holott ők „fényes ruhán kívül“ fényes templomokat, kalváriákat, székes egyházakat, bazilikákat, palotákat, emeletes paplakokat, arany gyűrűket és lánczokat, crucifixokat, szenteket, pásztorbotokat, jogarokat, sugárlövesztő napokat, püspöksüvegeket szemkápráztatólag hegynek völgynek mutogatnak, mondván: ime én megmutatom néked az én cselekedetimből az én hitemet.

Lecsüggesztett fejvel szégyenkezzünk-e ezen kicsinyes, de gyakori szemrehányásra? Nem. Mi ennél is fényesebb ruhával ékeskedünk, midőn Pál apostollal rámutatunk a protestantismus anyagi fölvére: a hit általi igazulásra. — Hanem, midőn a dogmák ezen aranyoszlopával, mint megdönthetetlen védbástyával készen volnánk, illő immár nekünk is az álomból felserkennünk, hogy megtudjuk mutatni, miszerint értjük mi ám Jakab apostolt is, és távol van tőlünk, róla azt mondani, hogy levele „stroherne Epistel“,

mert szívünkbe van vésvé azon aranyparancsa: a tiszta és Isten előtt szeplő nélkül való isteni szolgálat ebben áll: meglátogatni az árvákat és özvegyeket az ő nyomorúságokban, és szeplő nélkül megtartani magát e világtól. Midőn tehát a kath. egyház fényes cselekedeteivel a bel- és külmisszió kezébe ad minden lehető eszközt, — hogy általa nyíltan és titokban terjeszkedhessék; lehet-e czélszerűbb és korszerűbb hitvédváratat Jakab szellemében csak gondolni is, mint az egyet. és helyi gyámintézetek sürgős felállítására és hitbuzgó támogatására, egyet. özvegy-árvaintézet életbeléptetése, evang. leányintézetek emelése, (melyekről buzgó Farbaky testvérünk oly meleg hangon írt javaslatára tovább folytatni az eszmecserét égető szükség és azokat a napi rendről kiszorítani nagy mulasztás), — és a Luther-társaság egyetemes felkarolása. (Én ugyan, ha tőlem függne, már csak Luther határozott akarata iránti kiméletből más névre kereszteltem volna, — mert célja is nem Luther, hanem Krisztus tanának, talán nem is egészen L. szellemében és modorában terjesztése, eltekintve a tudományos miveltséget és egyh. irodalmat). — En azt vélem, hogy Luther-társaságban Pál apostol, a gyámintézetekben pedig Jakab apostol fog feltámadni. Midőn tehát a Luther-társaság megalakult, mi annak az oka, — hogy oly ólomnehezen, csiga módjára haladt eddig az ügye?

Elmondom, a mennyire lehet és tudom, őszintén. — Hallottam, a kik ellenvetik: hát mi papok szerkeszszünk is, meg úgyszólván, vegyünk is könyveket hiveinknek. — Hát utóvégre is mi tagadás benne ezen ellenvetés érvelése nem egészen üres szó. Nem annyira a papok, mint inkább a hivek érdekében alakult a társaság. — Adakoztatni kell tehát minden egyes hivet, bármily csekély összegben, úgy, miként a gyámintézethél. — Használtassanak fel minden alkalmak a gyűjtésre, felváltva — mert egyszerre mégis csak sok volna — hol a Luther-társaságra, hol a gyámintézetre. Kérjünk erre is államsegélyt — mint közmívelődési irodalmi vállalatra — menjünk nagylelkű királyunkhoz, és minden néven nevezendő jótékony célú társulatokhoz, egyes nemesszívű atyák- és anyákhoz, úgy a felső, mint az alsó osztálynál, szerencsés vállalkozókhoz, és nem hiszem, hogy ily általános supplikációból üres kézzel megszegyenülve térnék haza. Hisz a szegéynek kérni nem csak nem szegény és szabad, hanem parancs is a z Úrtól. — Hát itt se engedelmességekünk? — Mindenesetre áll itt is főt. Geduly őszinte szava, hogy az egész sikernek a sarka a lelkészek ernyedetlen buzgalmán fordul meg. Továbbá ismertettessék meg a Luther-társaság a legszelebb körben a legrészletesebben, mert ignoti nulla cupido. Sokan azt is hiszik, hogy a társaság olyan könyveket fog kiadni, melyeknél — német nyelven — jobbakat lehet olvasni, melyek tehát csak a lomtár szaporítására szolgálának. Itt is lehet jó expedienssel segíteni. Tegyen a társaság ígéretet az evang. t. közönségnek, hogy mit fognak neki legelőször kezébe adni, mint kedves olvasmányt és emléket. Hiába a mai szédelgő vállalatoktól megtanulta a t. publicum csak a biztos kártyára rakni. Gondoljon tehát a társaság már eleve, ne csak a gyűjtésre, hanem visszafizetésre is, vagyis azok, a kik hivatást és erőt éreznek magukban, jelentkezzenek, szólíttassanak fel, hogy hát felgyürközve neki a kedves vetési munkának, nehogy olaj nélkül a lámpákban készületlenül találjon a Luther-társaság

íróasztalokat, ténna, papiros, anyaggyűjtő kézirat, szóval minden készlet nélkül. — Vállalkozzanak már most is nyilvánosan az aratásra, a kik jóféle sarlókkal kezeikben edzett aratóknak érzik magukat.

Egyelőre is különösen az egyházaknál igen jó ajánló levél volna és biztos megnyerés a támogatásra, ha ezek előre is — ha nem is bibliákat — és értékesebb könyveket, de legalább valamely imakönyvet — (a mely úgy alakra, mint tartalomra nézve ügyesebben volna szerkesztve, — mint az ismeretes Palumbinyi-féle imakönyv), énekeskönyvet az oltárra, vagy néhány érdekes történelmi olvasmányt és traktatumot — hacsak fordításban is — az angol bibl. társulat módjára, ingyen vagy féláron kapnának. — Tessék csak a passió könyvecskéket és a funebrálist jutányosabb áron a közforgalomnak a hivek alsó rétegénél átadni, — mennyire ébred majd az érdeklődés! és a hivek e társaságra igen szívesen fognak adakozni.

És a mi a miveletlenebbnek valláserkölcsei tekintetben hasznos olvasmány, lehet azzá a míveltebbek kezében is.

Szóval a társaság kezdetben a kérésnél és tagkeresésnél ne restüljön meg; — kezdjen inkább kicsiben kicsinyen, fokról fokra haladva; — ne is riadjon vissza semmiféle akadálytól; meg ne szegyenüljön, ha még oly szerény lenne is első vállalata; ne csüggedjen még akkor sem, ha ezentúl egy pap sem fogna tagnak jelentkezni, mert különben maga magát rontja meg.

Sokaknak az évdíj nagynak látszik. Talán nem épen nagy, csak kezdetben látszik annak, de a fizetés módja nem czélszerű. Az mindjárt egy akadály, hogy a pártfogó 1—4 frtjával egymagában a távoli póstára sem akar menni, holott azt részletekben szívesen megadná.

Esperességgel központosítani kell az évi díjakat, a példa vonz, a szikra gyújt, és okvetetlenül könnyítve is, segítve is volna már a nehéz kezdeten is. Ha a főt. püspök urak ajánló főpásztori leveleiket az esperességekhez leküldik és ezek a körlelkészeket utasításaink szerint az iskolai év kezdetén kiküldik, mert eddig ezen kötelesség nem teljesítettik, a járásaik egyházaiba az iskolák megnyitása és megtekintése céljából és ezen alkalommal e célra buzgón supplikálnak, bizony bizony nem mondom, hogy üres kézzel jönnének vissza. Elvitázhatatlan tény az, hogy a mi jó népünk — még ha szegény is — bir vallásérzékkel és felvilágosítva, kérve, szeret, ha kicsiben is, adakozni; sokszor obscurus községi célra is, csak az alkalmat és az időt jól ki kell lesni.

Végre tekintettel kell lenni az egyházak nyelvére is, a mint azt már nagytt. Doleschall úr megjegyezte, hogy itt is meg legyen az arányosság, mert a hivek csak az ő nyelvükön írt könyveket veszik meg és e ponton a m. miniszterium által tervezett tót közmívelődési társulat a teljes sikernek könnyen útját vágthatná.

Ezen kellékek tekintetbe vételével a Luther-társaság ügye gyorsabban fog haladni, és azzá lesz, a minek lennie kell, az evangéliomi vallásos életnek védbástyája, a tudományos miveltségnek terjesztője, az egyházi irodalomnak teremtője, és a hasonczélú r. kath. társulatoknak ellenlábasa.

Raphanides Vilmos.

Jegyzetek

a békési ág. hitv. evang. esperesség 1885-iki jegyzőkönyvéhez.

II.

A jkv. 19. pontja nem felel meg a valóságnak, mert mind a körlelkézségre, mind a gyámintézeti elnökségre jelölve és választva voltam, de mindkettőről lemondtam; a jkv. pedig úgy szól, mintha jelölve sem lettem volna; igaz is: miért jelöltek és választották meg körlelkésznek, hiszen a jkv. fönt említett (24. lap) pontja „elvárja a lemondást“ attól, a ki a hátralékot behajtani nem hajlandó.“ Hogy illik ez össze?

A 23. 11. ponthoz az a szerény kérdésem volna: vajjon azt a most bejelentett két szarvasi tanítót megint nem kötelezik-e a gyámintézeti tagságra, mint kötelezték éppen az idén is, a csabait? vajjon ide nem vonatkozik-e éppen az ideai gyűlés határozata: „az esperes úr utasíttatik, hogy híványt egy esetben sem kézbesítsen addig, — míg a híványt nyerendő egyén özvegyárva-intézeti bekeblézési kötelezettségének eleget nem tesz.“

A 24. p. szerint az egyházi gondnokok évi számadásaira a felmentvény megadott illető egyházaiknál s a számadás a jkv. mellett közöltetik, mint 1883-ban is.

A kettő összehasonlítása igen érdekes.

B.-Csabán sem tavaly, sem az idén nincs kimutatva semmi hátralék a hivatalos, hiteles esperesileg helybenhagyott számadásban, holott 1883-ban bevett 56,575 frtot, 1884-ben pedig csak 34,015 frtot; buzából bevett 1883-ban 2341 mm., 1884-ben csak 1861 mm.; Bánhegyes, T.-Földvár, Nagylak, Pitvaros hasonlóképpen hátralék nélkül szerepelnek vagy buzában vagy pénzben, vagy mindkettőben, már t. i. itt a kimutatásban, most a valóságban — higyye a ki tudja, én nem hiszem, de bizonyosan nem hiszi az esperes úr sem, a kinek egyháza: Szarvas 1883-ban 3784., 1884-ben 4255 hl. búzahátralékot tüntet fel; mindjárt utána következik Orosháza 538 hl, hátralékkal.

Én csak azt csodálom, hogy mégis megadták a felmentvényt azon bizonyos egyházak gondnokainak hivatalosan. Gyanus hivatalosság, gyanus hitelesség! Lennének csak Orosházaiak, bezeg szedetné az esperes úr ritkított betűvel a jkvben fejükre az intést! (Az egész jkvben egyesegyedül a fentemlített két orosházi ügyben szedetett az esperes úr ritkított betűvel, mely kiváltképpen való kitüntetés még ebben is — fölösleges volt, mert bizony amúgy is kiböztüztük volna.)

A számadásokkal való efféle ámitásnak (mert nem egyéb) egyszerűen elejét lehetne venni, ha a mostani rovatokhoz még a „kivetés“ rovatát csatolnák. No de az nem az én dolgom.

Ha felügyelő volna minden egyházban, a mint annak választását az esperesség pár éve el is határozta, meg is rendelte: sok másként lenne; de mert akkor soknak másként kellene lennie és habár az esperesség meg is rendelte, azért van az esperességi 23 gyülekezet közül csak 12-ben, nincs 11-ben. Így hajtják és hajtják végre nálunk az esperességi határozatokat!

A 25. e. pontjának tárgyához már ott a gyűlésen megjegyeztem, hogy az 1884-i esp. határozat szerint pályá-

zat útján választandók a szarvasi főiskolai tanárok még pedig az egyes fentartó gyülekezetek szavazata által, azon felszólalásom után csakugyan nyomban két segédtanárt rendessé választottak, egy helyettes tanári állomást rendszerezsítetttek, s stante pede be is töltötték. — Így tartják meg nálunk az esperességi határozatokat, így tisztelik a gyülekezetek jogait! A gyülekezetek csak fizessenek, az intéző körök majd választanak. Vagy talán egy év alatt elévült volna az a határozat?! — Igaz, hogy csak az én javaslatomra, s csak az orosházi egyház indítványozta annak idején, nekünk meg legyen elég, ha határozatképpen jkvbe tudtuk vétetni nagy nehezen. Megtartását is sürgetni — sok volna.

A 28. pont a hirhedett csorvási ügyből támadt hirlapi cikkekkel foglalkozik, de bölcsen kimaradt belőle, — hogy midőn az esperes úr elítéltetni kívánta subalternusát néminemű hirlapi cikkek miatt, azon cikkeket nem olvastatta fel, bár csekélységem által arra felkérgetett, sőt a sértő kifejezéseket sem jelölte meg, bár a vádlott azt ismételtén kérte, hanem csak úgy, az ő szavára kívánta az elítélést.

Érdekes jelenet volt: véleménye szabad nyilvánítása miatt, mint valami sajtóügyi esküdtszék rögtön ítéletet tart egy esperességi gyűlés egy protestáns lelkész felett, elővizsgálat nélkül. Mi jogen?! Protestáns lelkészek, dr. Luther követői, nem találják ezt szerfölött furesának, szerfölött szomorúnak!

A 29. pont az aradi egyháznak indítványát veti el a tárgysorozat előleges közlése felől (bár azt az Utasítások is [52. l.] világosan megrendelik, köteleességévé teszik az esperesnek), azon megokolással, hogy gyakran igen későn jön valamely tárgy az elnökség tudomására és mert „a fontosabb indítványok eddig is leszállítottak előzetesen az egyházakhoz.“ Ez érvek tarthatatlanságát kitünteti ez idei gyűlésünkben az a tény, hogy itt két tanár rendessé választott, egy segédtanári állomás rendszeresített; tanári nyugdíjintézet alapított, annak szabályzata megállapított, a nagyon fontosnak tekintett csorvási kérdés elintéztetett, ezekről előzetesen nem volt tudomásuk az egyháznak, pedig elég fontos dolgok s az intézők előtt előre tudhatóknak kellett lenniök. Fait accomplik-kal lepi meg minduntalan az esp. gyűlést a „kevés választott“, a „sok hivatalosnak, szegénynek mit marad tennie? rá mondja, hogy dobzse!

36. pont. Azon indítványomra, hogy nem magyarjku népiskolákban legalább egy tantárgy magyarul adassék elő, a mint azt a kerületi határozat értelme, sőt az esp. 1882-i határozata is követeli: „a magyar nyelv lehetőleg második tannyelvül is használtassék“, ezen indítványra azt a határozatot jelzi a jkv., hogy „az az iskolaszéki jkv. tárgyalásánál elintéztetett“; pedig az iskolaszéki jkvben egy árva szót sem találni róla!

Ez tehát megint csak olyan kibuvó, mint a magyar nyelv ügyénél a mi esperességünkben — itt a magyar alföldön — megszoktuk; a minék legkiáltóbb biznysága mindjárt azon második indítványom eddigi sorsa, hogy az esperességi gyűlések alkalmával tartatni szokott gyámintézeti istenitiztelet ezután magyar nyelven tartassék.

Mikor ezt Nagylakon először indítványoztam, kurtán leszavaztak; többek közt olyan formát is mondott az egyk

lelkészárs, hogy a magyar nyelvvel együtt járna az erkölcselenség, nazarenizmus; de az elnöklő esperes úrnak e furcsa „hazafias“ megokolásra nem volt egy rendentasító szava. Most már ez a hatalmas érv is megszűnt érv lenni azóta, mert B.-Csabán is nagyon sok nazarenus tiszteli az Urat — tót nyelven. A mi elég meggyőző argumentum ad hominem!

Az is igen jellemző, hogy mióta a kerület, sőt az esperesség is kimondotta (vakulj magyar!) hogy a „lelkészek tartásuk szent kötelességüknek egyházaikban a magyar nyelvű isteniszteletet meghonosítani,“ sehol az esperességben e tekintetben semmi lépés nem történt, egyéb, hogy egy tősgyökeres magyar faluban csorvácson behozták a — tót isteniszteletet.

Ehhez sem kell magyarázat!

De ha kinek mégis kellene: megadta az esperes úr, midőn a gyűlésen indítványom ellen érvelt, hogy hátha valamelyik tót gyülekezet nem engedí át templomát az esperességnek magyar nyelvű isteniszteletre?! Mely vélemény megjárta volna még újjmutatásnak is a tót gyülekezetek további teendőire nézve — a magyar nyelvű isteniszteletek szaporítása kérdésében. E vélemény maga elég jellemző vagy a mi tót gyülekezeteinkre, vagy a mi espere-sünkre.

Ilyen érvek felhozása után hozatott egyhangulag — legalább a jegyzőkönyv azt állítja — az indítványt elfogadó határozat.

Nem folytatom tovább megjegyzéseimet. A felhozottak is eléggé tanúsítják, hogy úgy személyes ügyemben, mint az egyházi kérdésekben volt okom felszólalni, de tanúsítják azt is, hogy nem mindig annak van igaza, a kinek igazat ad az esperesség többsége.

Veres József.

Erős várunk.

(Luther után Sántha Károly és Lehr Albert.)

E becses lapok 43. számában megjelent műfordítás méltán keltett figyelmet, mert annyi kísérlet után végre egy jóhírnek örvendő költő és nyelvész közös erővel látott a feladat megoldásához, mely annyiban nebé, hogy a hűséggel az eredetinek rendkívüli emphatikus erejét kellett párosítaniok.

Sántha Károly utóiratában a nehézséggel járó küzdelemről maga ad számot, midőn megvallja, hogy első fordításával maga sem vala megelégedve, s a közölt eredményről szerényen mondja, hogy „talán sikerült megközelítenünk a fordítási tökélyt.“

Annyi bizonyos, hogy minden gondolkodó olvasó a fordítási tökélyről magának eszményt alkotván ezzel a közölt fordítást összeméri, s ekkor nem lehetetlen, hogy némely helyütt oly fogyatkozást is lát, melyet saját eszméjével pótolhatni vél. Már pedig, bár két avatott férfiú műve, a közölt fordítás, mivel mégis fordítá s s oly mű mely az egyház közkincséül van szánya, az egyesek által érzett hiányok feltárása s ezek pótlására teendő javaslatok talán az illetők előtt is kedvesek leendenek,

Most én azon föltevésből indulok ki, hogy alig akad valaki, a ki a szóban forgó fordítást az eddig megjelentek közt (magamé is köztök van) a legsikerültebbnek ne tartaná s olyannak, mely általánosságban elfogadottnak tekinthető.

E föltevésből — mondom — kiindulva (hanc veniam petimus) legyen szabad nem üres negatív kritikával, hanem pozitív javaslatokkal a mű tökéletesítéséhez némileg hozzájárulnuuk.

Részemről a másik, a magyarosított dallamra írott szöveget kitünőbbnek tartom az elsónél, az eredeti dallamra írott szövegnél. Itt a költő szabadabbnak érezte magát s a bővebb keret, a hosszab sorok (hiába, terjengős nyelv ez a mienk!) több anyagot engedtek neki felhasználni. Ezen magyarosított dallamra írott szövegről azonban részletesebben nem kívánok szólni, mivelhogy ez — magától érthetőleg — tisztán magyar vidékre való, s ilyen vidék egyházkörünkben vajmi kevés van, annál több olyan, hol a magyar evangélikusok tótokkal vagy németekkel laknak egyenesen s azoktól ők is az eredeti dallamot fogadták el. Ha tehát a magyarosított dallamra írott szöveg egykor az egyetlen evang. magyar énekeskönyvbe bejutand, mellette okvetlen az eredeti dallamra írott szövegnek is kell állnia.

Es ez érdekel minket, illetőleg engemet közelebbről, Mielőtt azonban a fordítás részleteire térnék át, ves-sünk egy pillantást az eredeti mű eszmemenetére.

Az „Ein' feste Burg“ nem egyéb, mint a XLVI. zsoltár Luther hatalmas egyéniségében, — az akkori mozgalmas viszonyokhoz alkalmazottan, — költőileg feldolgozva. A zsoltárköltő diadaléneket zeng a pogányokon nyert győzelem felett, a melyet nem a zsidó nemzet vitészségének, hanem a Seregek Urának, a Jákob Istenének tulajdonít, mondván: „Az Isten a mi oltalmunk és erősségünk, és igen alkalmatos segítségünk a mi nagy nyomorúságinkban; ez okáért nem félünk, ha a föld megidulna is, és ha szintén a hegyek a tenger közepibe bémerülének is.“ A refrain pedig ez: „A Seregeknek Ura velünk vagyon, a Jákobnak Istene mi várunk!“

Ezen „Si fractus illabatur orbis“ az alaphang Luther énekében is, midőn hatalmas elleneire gondol, a kik nem lehetnek mások, mint amaz ős Gonoszok fajzati, az agyarkodó ördögök, kik Isten népét megsemmisíteni, s a Krisztus országát feldúlni akarják. Am hiába való lesz minden cselök s „nagy sok hadiszerök“: mert nem a mi erőtlenségünkkel, hanem a Seregek Urával gyülik meg bajuk, a kinek diadala bizonyos; s nekünk, kik Istenhöz mint várba menekülünk, bár földi dolgokban sok kárt tehetnek; a legfőbbbet, legdrágábbat, az Igét és Mennysországot meg kell hagyniok.

Luthernél tehát — s az az egyéni vonás, s némileg talán a Jelenések képeinek ráhatása — az ellenség nem a zsoltárköltő pogánya, hanem az ős ellenség, a sötétség fejedelme „der Fürst dieser Welt“ és az ő ördögserege. Isten népének vezére pedig nem a Seregek Ura zsidó értelemben, hanem a Jézus Krisztus „den Gott selbst hat erkoren“, de a kire „Herr Zebaoth“ (Seregek Ura) elnevezést is alkalmazza, sőt a dogmatikai rejtély még erősebb kiemelésével hozzátészi: „Und ist kein anderer Gott.“

Lehet, hogy ez utóbbit az akkori (?) földi istenség a pápaság ellenében ellentétül hangsúlyozza; de ha ez kétségbe is vonható volna, kérdés támadhat, vajjon a fordításban ezen dogmatikai rejtélyt kell-e úgy kiélesíteni, mint a mi fordítóink tevék:

„Kérdezed, ki az?

Krisztus, az Igaz:

Zebaoth neve,

Menny-föld egy Istene.“

vagy inkább — nehogy a gyengébb hitűek megbotránkoz-zanak (kiknek Pál ap. szerint a tej való és nem a vastag étel) — az eredeti értelem megtartásával elsímítani, mint Jozeffy és Szeberényi püspök öktevék a Zpevnikben ekkép:

„Král lidu svého,

A nenit jiného.“

magyarul talán:

„Ő a mi Urunk,

Csak neki hódolunk!“

Én legalább az utóbbit pártolnám Pál ap. utasítása alapján, már azért is, mert nem főleg „szóhű“ fordítás-ról, hanem első sorban közös protestáns minden korba való épületes énekről van szó.

Ezen általános észrevételek olőreboocsátása után ideje rátérni a részletekre s kimutatni, hol lehetne nem annyira az eredeti szót, hanem az eredeti eszmét — az alapeszmével összhangzatban — jobban vagy nyomatékosabban kiemelni. Lássuk az első versszakot:

Eredeti.

1. Ein' feste Burg ist unser Gott,
Ein' gute Wehr und Waffen;
Er hilft uns frei aus aller Noth,
Die uns jetzt hat betroffen.
Der alt' böse Feind
Mit Ernst er's jetzt meint;
Gross Macht und viel List
Sein grausam Rüstung ist;
Auf Erd ist nicht sein's Gleichen.

Fordítás.

1. Erős várunk az Űristen,
Jó pajzsunk és fegyverünk;
Kiáll értünk, hogy segítsen,
Ha vész támad ellenünk.
Ős ellenségünk
Háborog velünk,
Erővel, csellel,
Nagysok hadiszerral:
Nincs rettentőbb e földön.

Mindjárt az első sorra az az észrevételem, hogy a fordító ellenkezőleg használja a bírtokragot, mint azt az eredeti kíváná. „Ein Burg“ = várunk és „unser Gott“ = Űristen. Ez az Űristen pedig pleonasmus is, mert nem fejezhet ki többet, mint e szó „Isten.“

Hagyjuk meg tehát Elefánt Mihály, néhai jelesünk kezdő sorát s akkor a rím is megmarad:

„Erős vár nekünk az Isten.“

A harmadik sorban: „Kiáll értünk, hogy segítsen“ nyelvészeti helyes, de a több jelentésű szó mindig a kevésbé nyomatékos szavak közé tartozik, itt pedig — ha helyes értelmében vesszük — a fenség eszméjébe ütközik, mintha bizony az Űristen ostentative „kiállana“, talán birokra... Tehát inkább így:

„Ő véd minket, hogy segítsen.“

A hatodik sorban a „háborog velünk“ a nyelvészeti segítség daczára erős gyanut ébreszt bennem, hogy nem magyar formával van dolgunk. En legalább nem gondolnám, hogy a magyar ember háborogna — teszem — feleségével, hanem igenis háborog magában. Mivel pedig itt a rím is rossz, mert a velünk megnyujtása így vélünk — csak tájszólas s itt — úgy látszik — csak ellenségünk kedvéért lett előrántva: legjobb ha elhagyjuk az egészet s e helyett talán ezt tennők:

„Az ő ellenség
Nem tágíta még“

s ekkor az eredetiben foglalt ironia: „Mit Ernst er's jetzt meint“ is ki volna fejezve a nélkül, hogy Elefántunkkal mondanók: „Régi ellenünk — Nem tréfál velünk.“

Az első versszak tehát így hangoznék:

1. Erős vár nekünk az Isten,
Jó pajzsunk és fegyverünk;
Ő véd minket, hogy segítsen,
Vész ha támad ellenünk.
Az ő ellenség
Nem tágíta még
Nekünk jó csellel,
Nagysok hadiszerral;
Nincs rettentőbb e földön.

A második versszak már előbb — az általános észrevételekben tett módosítás szerint így hangzanék:

2. egymagunkban erőnk nincsen,
Hamar lenne így vesztünk:
Kit választott maga Isten
Viaskodik érettünk.
Kérdezed, ki az?

Jézus Krisztus az;
Ő a mi Urunk,
Csak neki hódolunk:
Ővé lesz a diadal!“

Ez utóbbi sor e helyett állana: „Ővé a harc babérja“, mert ez a babér Jézus homlokán nagyon világias.

A harmadik versszak ugyancsak próbára teszi a műfordító erejét. „Und wenn die Welt voll Teufel wär“ oly hatalmas lendületű, hogy azt magyarban csak az Arany Jánostól átvett verssor: „Ha e világ mind ördög volna“, pótolja, mely a magyarosított dallamra írott szövegben ugyancsak megállja helyét. Csakhogy az eredeti dallamra írott szövegben ezen verssor egy szótaggal rövidebb és Sántha ezért itt a „ha“ kötszót hagyta el.

Am a nyelvész mondja meg, lehetséges-e ez? Szerény véleményem szerint — bár a kifejezésbeli erő rovására — inkább a „mind“ szócska hagyható ki, ekkép:

„Ha a világ ördög volna.“

Van az én asztalom fiókjában is egy kísérlet ezen versszak fordítására, mely így hangzik:

„Agyarkodó ördögökkel
Vón' bár telve e világ:
Ügyünknek úgysis győzni kell, —
Csüggedés nem jönne ránk!“

de — bár a „volna — volna“ rím így elkerültetnék — mivel ennek meg az a gyengéje, hogy a Lutheri első sort nem adja teljesen vissza: szívesen félre állok vele, és helyesléssel fogadom Sánthanak az egész harmadik versszakát az utolsó sor kivételével, mely így hangzik: „Egy szó vesztője leszen.“ E helyett erőteljesebben találok Szeberényi Lajos verssorát: „Egy szó is ledöntheti“, mely Székács által is elfogadtatott, s mely az eredetinek: „Ein Wörtlein kann ihn fällen“ — jobban megfelel.

Tehát a harmadik versszak így hangzanék:

3. Ha e világ ördög volna,
S törne ránk, hogy elnyeljen:
Félni okunk még sem volna,
Kell a szent ügy hogy nyerjen.
E világ Ura
Gyuljon boszura:
Erőt nem vehet,
Már megítéltetett, —
Egy szó is ledöntheti.

Hátra van még a 4-ik, az utolsó versszak, melynek fordítása valamennyinél a legnehezebb. Mennyire közelítette meg Sántha Károly a fordítási tökélyt, ennek könyvebb belátására álljon itt az összehasonlítás:

Eredeti.

4. Das Wort sie sollen lassen stahn,
Und kein'n Dank dazu haben!
Er ist bei uns wohl auf dem Plan
Mit seinem Geist und Gaben.
Nehm'n sie uns den Leib,
Gut, Ehr, Kind und Weib,
Lasz fahren dahin;
Sie haben's kein'n Gewinn!
Das Reich musz uns doch bleiben!

Fordítás.

4. Győz az Ige mindörökké,
Benne élünk és halunk:
El nem múlik soha többé,
Jézus őrző angyalunk.
Ha két ezer vész,
Ha éltünk elvész,
S minden vagyónunk,
Hírünk, nőnk, magzatunk;
Örökünk a mennyország!

Mondhatni, hogy minden fordító itt nagyon eltér a másiktól: de még senki sem bánt el az eredeti szöveggel oly szabadon, majdnem önkényszerűleg, mint Sántha Károly. Leghívebben fordított itt is Elefánt Mihály ekképen:

4. Meg kell hagyniok igénket,
Pedig köszönetlenül!
Ő rendezte terveinket,
És szent lelke vesz körül:
Nőd ha elveszik,
Tested, gyermekid.
S birtokod vigyék!
Mind csekély nyereség:
Egüinknek maradni kell.

Sántha fordításában legnagyobb hiba, hogy az ellenséget immár szem elől téveszti; s mintha csak valami elemi csapásról szólna, zengi: „Ha két ezer vész, — Ha éltünk elvész“, s így az erélyes „czoki te“ kiáltás: „Das Wort sie sollen lassen stahn“, egészen ellapul.

De van még egy dogmatikai szarvashiba is.

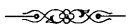
Avagy mikép egyeztetni össze az előbbiekkal, az ő — mint gondolja — szóhű fordításával (a 2-ik versszakban) azon önkényes versióját, hogy itt az Ige helyett — mely kezdetben vala — egészen indokolatlanul Jézust, mint „örző angyalt“ szerepelteti? Luther előtt bizony a Krisztus a mennyei hadseregeknek Ura, Vezére, tehát nem „angyal“, vagyis annak egyszerű közkatonája.

Erős meggyőződésém szerint Sánthanak ezen versszakot egészen át kellene dolgoznia; vagy — ha nem volna kedve hozzá — azt Elefántéval kellene helyettesíteni:

Ne vegye szerénytelenségnek (mert én is érzem saját művem gyengéjét), ha az én kísérletemet e helyütt bemutatatom azon czélból, miszerint eszmémet így világosabban kifejezhessem:

4. Az ígét meg kell hagyniok,
Mert úgy sem bírnak vele;
Az Úr velünk maradni fog,
S szent lelkéje ereje.
Vigyék ellenink
Nőnk' s gyermekeink';
Élet és vagyon
Mind nekik maradjon:
Üdvünket nem bánthatják!

Midőn ezeket irtam, bizony nem a kritizálás volt czélom, hanem azon hő vágyam valósulása, vajha már egyszer bírnók Luther klasszikus énekét a lehető legjobb fordításban. Ezen — bizonyosan általános óhaj mellett — vajmi mellékes dolog az, s Isten országára épen nem tartozik, ki fordítja le nekünk jól az éneket? s vajjon egy egyén műve legyen-e, vagy többeké? Mert hiszen — a hagyomány szerint — még a „Hiszekegy“ is úgy készült, hogy minden apostol diktált bele egy mondatot. Mienk legyen a munka, Istené a dicsőség! *Gaál Mihály.*

B E L F Ő L D.

A szászok igazsága.¹⁾

X.

Válasz tisztt. Moór Gyula brassói ev. magyar lelkész úrnak.

Jelige: Ha a ti'igazságtok feljebb nem bővelkedik a farizeusok és írástudók igazságánál, semmiképen nem mehetek be a mennyeknek országába. — Máté 5. 20.

Azt hiszem, eléggé kimutattam, hogy a szászok a brassói magyar evangélikusok önállóságra való törekvéseinek minden kigondolható módon akadályokat gördítenek útjába. De eddig csak azt láttuk, a mi a szinpadon történt: most tekintsünk a kulisszák mögé, hogy amaz állításmat, miszerint a brassói szász presbyterium és konzistorium is csak szinből egyezett bele — a súlyos feltételek mellett is, az önállósításba — szintén bebizonyíthassam.

¹⁾ Lásd az előző cikket ezen lap 45. számában.

Az elmúlt évben, midőn tudvalevőleg t. Moór Gyula urat az eperjesi theologiai akademiára tanárnak meghívták, a „Siebenbürgisch-Deutsches-Tageblatt“ brassói levelezője (köztudomás szerint a szász presbyterium jegyzője) a nevezett lap szept. 24-én 3278. számában a következőket írta: „Der Prediger unserer magyarischen Filiale J. Moór ist zum Professor an der theologischen Akademie in Eperjes berufen worden. Moór ist jedenfalls ein begabter Redner und scheint in seinem Fache Tüchtiges gelernt zu haben; aber ebenso muss ausgesprochen werden, dass er ein sehr einseitiger Mensch war. Den Verkehr mit seinen sächsischen Glaubensgenossen hat er auf das sorgfältigste vermieden und nimmt aus Kronstadt den zweifelhaften Ruhm mit, dass unter ihm, wir wollen nicht gerade so sagen durch ihn, der Versuch einer Lostrennung der magyarischen Filiale von der Muttergemeinde wiederholt gemacht worden ist.“

Ez tehát a szászok igazi véleménye és nem a presbyterium határozata.

De még jobban tanuskodik állításom mellett a következő eset. A múlt év második felében a brassói magyar evang. egyházban egy párt keletkezett, mely elkeseredett harcot vívott papjával. A rossz nyelvek azt beszélik, hogy az egész pártoskodást a szászok idézték elő, a kiknek szokott mesterfogásuk az életrevalóbb magyar egyházközségek tevékenységét a pap és a hivek összevesztése által megbénítani. Ezt akarták elérni az önállóságra törekvő magyar egyházban is. Sorsot vetének azért és eské a sors Mátyásra — de nem az apostolra (Ap. csel. 1. 26), — hanem Brassó megye pénztárnokára, a ki a papja ellen pártot ütni és épen akkor, midőn az önállóság kivívása a legnagyobb egyetértést igényelte, a békét megbontani és lelkészét a szászok előtt bevádolni nem restelte.

A lelkész t. Moór Gyula ur ennek következtében az eperjesi theologiai tanári állomásról, melyet már elfogadott volt, lemondott és helyén maradt, hogy elleneivel szembe szállhasson. A szászok pedig, a kik siettek megindítani a vizsgálatot, egy meghitt embere által ekkor erélyes pártfogásukat ajánlották a lelkésznek a vádaskodók ellenében azon esetre, ha ráveszi a magyar egyháztanácsot arra, hogy ez a szászoktól való elszakadás tárgyában benyújtott kérvényét visszavonja.

Szavahihető embertől hallám ez esetet; ugyanattól, a kit a szászok ajánlatuknak a lelkészszel való közlésére felkértek. Elvállaltam a megbízást — mondá — nehogy más vállalja el.

Hála Istennek, hogy t. Moór Gyula ur ezt az ajánlatot visszautasította. Azt hiszem, hogy ez által hosszas rabszolgaságtól váltotta meg az eklézsiát. Azért pedig a mit a theologiai tanszékről való lemondásával veszített: legyen kárpótlása az öntudat, a jóra való rokonszenve és — hajh mielőbb — a szabadság győzelme.¹⁾

Ime, nyájas olvasó, így áll a dolog. Nem tuloztam és nem ferditettem. T. Moór Gyula urnak a „Brassó“-ban történt nyilatkozata után szorgalmasan utána jártam ezen adatoknak s csak azt irtam le, a minek igazságáról határoz-

¹⁾ A magyar ev. egyház közgyűlése védelmére kelt a papjának és Mátyás Károlyt az egyháztanácsból egyhangulag kizárta. A vádaskodók pedig „a szászok a nagy bosszúságára“ vádjait visszavonták s most, mint a „Brassó“ című lap 98. számából olvasom, béke van. Legyen is!

rozott meggyőződést szerezhettem. Egyébiránt, ha valaki meg tud czáfolni, álljon ki a sikra! Mivel czéлом nem a „hecczelődés“, hanem a „Szászok igazságának“, mely semmivel sem bővelkedik feljebb a farizeusokénál, megvilágítása: szivesen fogadok akármely oldalról jövő helyreigazítást.

De ha így áll a dolog, akkor bebizonyítottam azon állításomat is, mely szerint a brassói szász presbyterium és konzisztorium csak színből egyezett bele a szakadásba azon czélból, hogy adandó alkalommal érvelhessen türelmes volta mellett és azon reményben, hogy Szebenbe menvén,¹⁾ a főkonzisztóriumban ezen beleegyezés megsemmisítését kieszközölni könnyű lesz. Meg is történt.

Igy bolondítják a szászok a magyar evangélikusokat. A magasabb forum elé viendő magyar evangélikus ügyekben az alsó forum soha sem határoz tagadólag, hanem pártolást színel s így akarja elhárítani magáról az ódiomot, tudván, hogy az ő beleegyező határozatát a felsőbb forum ugy is elveti. Ez az a „vakulj magyar“-féle politika, a melyet ők jól értenek.

Még egy megjegyzésem van, Tiszt. Moór Gyula ur sokszor említett nyilatkozata azt állítja, hogy az egyház-tanácsban az elszakadás iránt beadott kérelem visszavonását illetőleg még csak indítvány sem tétetett.

Sajnálom bár, de még is ki kell jelentenem, hogy tétetett bizony indítvány és pedig 1883. decz. havában a megyei tisztujítás előtt Mátyás Károly megyei pénztárnok által. A ki tudja, hogy a brassómegyei választó közgyűlésnek tulnyomó többsége szászokból áll, az könnyen arra a gondolatra jöhetne, hogy a szászok Mátyás Károly urnak megválasztását ugyanahhoz a feltételhez köttették, a melynek teljesítését a „szorongattatások“ idején t. Moór Gyula urtól kérték.

Felhivom ezen üzemekre azoknak figyelmét, a kik a magyarság szent ügyéért lelkesülnek s érte tenni is készek. A brassói magyar evang. egyház anyasítása nagy fontossággal bírhat a brassói magyarság pozíciójának erősítésére; mert minél jobban elleneznek valamit a szászok, annál nagyobb áldást rejt az magában a magyarra nézve. Felismerte ezt a magyarhoni evangélikusok érdeműs egyetemes felügyelője báró Prónay Dezső ur ő méltósága is, azért ajánlotta az 1884. évben Budapesten tartott egyetemes evang. konvent pártfogásába megnyitó beszédében oly melegen a brassói magyar evangélikus egyház ügyét.²⁾ Ismerje hát fel a brassói más felekezetű magyarság is. Ismerje fel a kulturegylet, a midőn Erdély rekonstrukciójának tervezetét készíti. Tiszteletes Moór Gyula urnak pedig, midőn válaszatot befejezem — azt kiáltom: kitartás! de oly diplomatikus nyilatkozatot, mint a melyre most feleltem, többé ne írjon soha! *Egy hétfalusi evang. pária.*

K Ü L F Ö L D.

A Gusztáv-Adolf-egylet Eisenachban, 1885. szeptember 8—10. tartott 39-ik egyetemes gyűléséről.

(Folytatás.)

Érdekes még dr. Koláczek zágrábi lelkész missziói útja Boszniában, hol egyes bevándorolt németekre talált, kiket kisebb gyülekezetekbe kíván összegyűjteni.

¹⁾ A brassói szász pap a főkonzisztóriumnak póttagja.

²⁾ Lásd az 1884. évi egy. gyűlés jegyzőkönyvét. Fájdalom, hogy eddig eredményről nem értesültünk.

Románia és Brazília egyháza a berlini főegyházi tanács alatt állnak és hathatós szószólókkal bírnak a diaspora értekezlet tagjaiban. Ez értekezlet lelke dr. Borchard, ki számos éveken át maga is lelkész volt Braziliában. Ugyanő két évvel ezelőtt beutazta a Kaukazust s meglátogatta a hitrokonokat s örömmel jelenthette, hogy ott nem annyira anyagi szükségét észlelt, mint inkább lelkészek hiányát és ennél fogva felkéri a fiatal theologusokat, hogy ezen hálás gyülekezetekhez menjenek ki.

Olaszországban várható, hogy a valdenszi és a chiesa libera egyházainak „Olaszország ev. egyháza“ cím alatt egyesítése iránt folytatott alkudozások jó eredményhez fognak vezetni.

Spanyolországban Reus és Barcelonában új gyülekezetek keletkeztek.

Ezen átnézet után Isten és a mi Urunk Jézus Krisztusnak Atyja iránti háláját fejezte ki a titkár az egylet nevében, mely egyedül az ő dicsőségére munkálkodik, ajánlva azt mindenható oltalmába.

E jelentés, melyet az elnök méltóan megköszönt, képezte a nap utolsó tárgyát.

A közebed szokott módon folyt le s onnan táviratok küldettek a német császárhoz és a szász-weimári nagyherceghez.

Esti 7 óra után előadták a Györgytemplomban Bach Sebestyén János, a város szülöttének, kinek ércszobra a templom előtt áll, Máté szerinti passzióját. Ez egyike volt ama ritka élvezeteknek, melyek az eisenachi G.-A. e. gyűlést felejthetlenebbé teszik.

Kötelességemnek tartom helyreigazítani azon állításomat, miszerint az évi tudósítással ért volna véget az első napi gyűlés. Mert ennekutánna az elnök felléptette Zelenka Pált az egyetemes gyámintézet küldöttét, ki az írásbeli meghívást a békéscsabai gy. i. jubileumnak a G. A. e. küldötte által meglátogatására, szóval is ismételte. Beszédét a „Gyámintézet“ című lap hozhatván, vázolni nem szándékom.

Utána Zimmermann wörthi lelkész szól az Elzasz-Lothringeni evangélikai társaság érdekében, a mennyiben oda 1870-óta németek telepednek és német hivatalnokok alkalmaztatnak, melyek miatt új templomokra, új iskolákra van szükség. Ilyen Deutsch-Avrécourt, melynek sürgösen van szüksége templomra.

Orelli tanár Zürichből szól Svájcz protestáns egyházi segélyegylete nevében és elősmeri, hogy akár Ausztriát, akár Franciaországot, akár Olaszországot, akár pedig saját diasporáját segélyezze, minden téren a G. A. e. közreműködését tapasztalja. Igy pl. Bazelben is, hol Stuttgart és a központi bizottság részéről jelentékeny évi adomány nyer, hogy a cseh és morva egyházak leendő papjait alumneumába felvehesse és őket ott kenyérgondok nélkül képezhesse.

Bejelentettek számos írásbeli üdvözetek és tudósítások, ezek között Müller lelkésztől Algirből és Fliedner Frigyesztől Madridból.

A közebed végén „In honorem Caroli de Gerok“ czim alatt Fränkel superintendens előadott egy nagy tetszéssel fogadott, rimes latin üdvözlő költeményt, melynek utolsó versszaka így hangzik: „Quem dicam? Tolle poculum, Vino dulci refertum. Non latet quemque oculum, Jam diu

est apertum! Poeta laureatus sacer, Rhetor suavissimus et acer, Fratrum versus meridiem, Qui habitant Suevorum Montes, amplam planitiem, Lux, dux plenus honorum, Gerokius vivat, hospes carus, Chrysostomus Suevorum clarus.!"

V E G Y E S E K.

— **Nyilatkozat.** Azon előfizetési felhívással szemben, melyet a Fatkonidesz Zsuzsánna tulajdonát képező nyomdászczég, illetőleg ennek megbízottja Mikecz József a nyiregyházi ág. ev. egyház megújított templomának képeré s az egyház történelmére vonatkozólag kiadott, kijelenti az ág. ev. egyháztanács, hogy e vállalattal sem közösségben, sem semminemű szerződéses viszonyban nincs, s hogy az, mint kizárólag magánjellegű vállalat, tőle teljesen függetlenül, önállóan s az egyház beleegyezése nélkül jött létre, a nélkül különben, hogy azt az egyháznak megakadályozni akár szandéka volna, akár magát arra jogosítottnak tartaná, kijelenti még, hogy a nyiregyházi egyház újja alakított temploma képét az átalakítási munkálatok befejeztével saját hatáskörében fogja elkészíttetni, sokszorosíttatni s forgalomba hozni — kötelezve lévén erre a híveknek a közgyűlés színe előtt már korábban tett ígéret, s a jubiláris bizottság e tárgyú előzőleg hozott határozata által. — Kelt Nyiregyházán, az ág. ev. egyháztanács 1885. évi nov. 8-án tartott üléséből. — Dr. *Meskó Pál*, e. felügyelő. Dr. *Meskó László*, e. főjegyző.

— **Pesti próbaszónoklás.** Nagytiszteletű Szerkesztő Úr! Helybeli ev. magyar egyházunk kebelében a próbaszónoklások megtartására (miután nt. Zelenka Pál miskolczi lelkész úr a próbaszónoklásról lemondott) következő tisztársurak vannak általam hivatalosan meghívás a meghívás elfogadásának esetén következő sorrendben prédikálnak: 1. f. é. nov. 15-én: nt. Händel Vilmos, n.-honti alesperes s selmezbányai lelkész úr; 2. f. é. nov. 22-én: nt. Horváth Sándor zalai főesperes és kővágó-eórsi lelkész; 3. f. é. nov. 29-én: nt. Farbak József tiszakerületi főjegyző és nyiregyházi lelkész úr; 4. f. é. decz. 6-án: t. Petrovics Soma szentesi lelkész úr. — Budapest, 1885. nov. 5-én. — *Bachát Dániel*, esperes.

— A **zölyomi** evang. esperességben a mult hóban két egyház tartotta 100 éves fennállásának emlékünnepe: a **felső-micsinei** és a **zölyom-lipcei**. Az előbbiről sikerült annyit megtudnunk, hogy e nap emlékére 100 frtos ezüstkelyhet szerzett. Mindkét egyház teljes csendben ülte meg e nevezetes évfordulót, a szomszéd egyházak meghívása és tudta nélkül. Ennek oka talán az, hogy az egyik egyház lelkésze igen fiatal (még egy éve sincs egyházában); a másik ellenben igen öreg (52 éves pap) s úgy látszik a lelkészeken kívül ritka egyházban van oly ember, a ki nagyobb egyházi ünnepélyek rendezésére vállalkoznék.

— A **pozsonyi** ág. hitv. ev. **theol. akadémia** hallgatóinak „Önsegélyző köre“ javára az akadémia nt. tanári kara 14 frt 50 kr. — mint a kolloquálásokért befolyt összeget — adományozni kegyeskedett, mely is a kör tőkéjéhez csatoltatvón, a pénztár jelen állása a következő: tőke 383 frt 70 kr., folyó összeg 36 frt 59 kr., összesen vagy on 420 frt 29 kr. Midőn az egyesület a nt. tanári karnak e becses adományáért ez úton is meleg köszönetét fejezné ki, egyuttal a kört a kegyes pártfogók szives jó indulatába ajánlja. — Pozsony, 1885. nov. 10-én. — *Csacsetka Sámuel*, elnök. *Stromp Gusztáv*, jegyző.

— **Petrovácson** okt. 28-án **Mrvá György** helybeli lelkész és körilokész 25 éves hivataloskodásának emlékét ünnepelte az egyház és as esperesség, átnyujtván ugyanannak több alkalmi ajándék, köztük aranygyűrű és díszalbum, kíséretében a szívélyes üdvkívánatait. Az esperesség nevében a főesperes, a tanítóság nevében, melynek is az ünnepelt értekezleti elnöke, Sztraka János petrováci tanító szólott. A díszében, melyre többen a szomszéd

lelkészek közül is megjelentek, az első felköszöntőt a főesperes a királyra, a másodikat a jubiláns főt. püspökünkre és az esperesre mondotta. Este sikerült táncszmultság volt, mely is a legjobb hangulatban lefolyván, méltón tetőzte be az ünnepe.

— **Jelentés.** Az alsó nógrádi papi értekezlet által kiadott „Život dr. M. Luthera“ 2. kiadása is teljesen elfogyott. A művecske népszerű nyelven van írva s ára (4 kr.) oly csekély, hogy minden szegény ember is megszerezheti. Egy igen tekintélyes egyházi férfiú következőket ír róla: „A jó, népies nyelven irt életiratot — ma d. u. felolvastuk népiünknek. Hiszem, hogy a példányok el fognak kelni s ha többre van szükségünk, jelentkezni fogunk. Jó gondolat volt, ilyenmő olcsó olvasmányok által a népet szoktatni a szellemi táp élvezetéhez.“ — Ha azon egyházakban is óhajtanák a lelk. társ urak megismertetni, a hová eddig nem küldtem, ne resteljenk a fáradságot nálam e kívánságukat a szükségeltető példányok számával jelenteni. A kik pedig kapták e művecskét, az érte járó díj beküldésénél emlékezzenek meg a levélhordóról is egy-egy krajczárban. — A.-Bodony, 1885. nov. 5-én. — *Farkas Gejza*, pap. ért. jegyző.

— **Dr. Szeberényi Gusztáv** püspök úr segédlelkészekké avatta: **Mastona Józsefet** a pest-vadkertti és **Riszdorfer Jánost** a hodmező-vásárhelyi lelkészek oldalához. — Confirma Deus hoc opus!

— **Lelkészválasztások.** **Baloghy Farkas**, megválasztott margonyai lelkész okt. 18-án igttattott nt. **Urbán Adolf** főesperes úr által hivatalába. — **Farkas Gejza**, a.-bodonyi testvérünk s lapunk buzgó munkatársa f. hó 8-án egyhangúlag nagyszombati lelkészszé választott. A választók és választottak fogadják legőszintébb üdvkívánatainkat.

— **Gyász eset.** **Baltik Károly**, bagonyai (Hontmegye) ev. tanító, életének 48., hivataloskodásának 30. évében november 7-én meghalt.

Pályázatok.

A **liptó-szjelniczei** ág. hitv. evang. egyházban rendes tanítói s evvel összekötött kántori és orgonista állomásra pályázat hirdettetik.

Kívántatik képesítési oklevéllel igazolandó pályavégzettség, orgonálás és éneklésben való jártasság, magyar nyelvbeni tanítási képzettség, feddetlen erkölcsű jellem, evangéliumi hitbuzgóság.

Javadalmazás: szabad lakás, 160 frt készpénzben, 370 liter buza, 920 liter rozor, 1600 liter árpa, 61 liter borsó, 20 kgr. sajt; háromszor egy évben kegyadomány (offertorium), egybekelési hirdetések után 40 kr., temetkezés 40 kr., 1 frt 20 kr., illetve 1 frt 70 kr.; 13.43 hgr. — 24 mázsa — szalma, 6.72 hgr. — 12 mázsa — széna; két kertnek és két szántónak használata; 19 méter vagyis 10 öl puha fa.

A sajátkezűleg irt folyamodványok az illető okmányokkal felszerelve folyó évi **november 16-ig** az alábbírttothoz beküldendők.

Kelt Rózsahegyen 1885. évi nov. 2-án.

Bobrovniczky László,

a liptó-szjelniczei ág. ev. egyház felügyelője.

Az **ó-verbászi** ág. hitv. evang. német tannyelvű iskola I. és II. osztályához okleveles tanító kerestetik, ki egyzersmind köteles lesz az ismétlő iskolát vezetni.

Évi fizetése: 300 — háromszáz — frt az egyház pénztárából évnegyedenként utólag fizetve; lakás az iskola-épületben az ahhoz tartozó kert használásával és tiz urbariáld hold élvezete — az adó a tanítót terheli — s végre a szokásos stola. — Az állomás azonnal elfoglalandó. — Pályázók folyó évi **november 28-ig** alólirottothoz forduljanak. — Ó-Verbász (Bácsmegye) 1885. nov. 8-án.

Roth Károly Tivadar,
evang. lelkész.